

16. Див., наприклад, статтю Т. В. Панфілової. (Панфілова Т. В. Ссылка на Бога в науке: дань моде или идеологический прием // Общественные науки и современность. – 2001. – №5. – С.124–131).

17. Putnam H. Realism with a Human Face. – Cambridge, Mass. – London: Harvard University Press, 1990. – 350 p.

References

1. Cox H. The secular city. Secularization and urbanization in the historical perspective. – Harmond Sworth, 1966.
2. Arabadzhi D. V. Analiz statusu naukovih paradigmi i mezhi ih konfrontacii z religieju // Praktichna filosofija. – 2008. – №4. – S.139–144.
3. Farah Suhejl'. Religioznyj fenomen i sovremennaja nauka // Voprosy filosofii. – 2002. – №2. – S.169–174.
4. Stepin V. S. Nauka // Vsemirnaja jenciklopedija. Filosofija XX vek / Glavn. nauchn. red. i sost. A. A. Gricanov. – Moskva: AST, Minsk: Harvest, Sovremennij literator, 2002. – S.497–499.
5. Melkov Ju. A. Fakt v postneklassicheskoj nauke. – K.: Izdatel' Parapan, 2004. – 223 s.
6. Shpoljanskij Mihail. Chudo. Bogoslovskij vzgljad i lichnyj opyt. – Moskva: Izd-vo «Otchij dom», 2003. – 126 s.
7. Kuznecova L. F. Nauchnaja kartina mira // Vsemirnaja jenciklopedija. Filosofija XX vek / Glavn. nauchn. red. i sost. A. A. Gricanov. – Moskva: AST, Minsk: Harvest, Sovremennij literator, 2002. – S.499–500.
8. Vykorystannja tut i dali ponjat' «Vsesvit» ta «svit» slid pov'jazuvaty z rozuminnjam i'h jak «prostoro-časovoi» struktury, zapovnenoi' rechovynuju j vyprominjuvannjam (poljamy); do toho zh takyj Usesvit je pryncypovo nestacionarnym ob'jektom, shho перебуває нині на етапі розширення (div.: I. Z. Cehmistro. Golistychna filosofija nauky. – Harkiv: Vydavnytvo «Akta». – S.187).
9. Hoking S. Kratkaja istorija vremeni: ot Bol'shogo Vzryva do chernyh dyr / Per. s angl. – SPb.: Amfora, 2001. – 268 s.
10. Cehmistro I. Z. Golistichna filosofija nauki. – Harkiv: Vidavnytvo «Akta». – 270 s.
11. Grjunbaum A. Proishozhdenie protiv tvoreniya v fizicheskoj kosmologii (teologicheskie iskazheniya sovremennoj fizicheskoj kosmologii) // Voprosy filosofii. – 1995. – №2. – S.48–60.
12. Ermoshina K. A. Chudo kak kategorija russkoj filosofii // Veche. Zhurnal russkoj filosofii i kul'tury. – SPb.: Izd-vo S.–Peterb. Un.–ta, 2009. – Vyp.20. – S.203–210.
13. Biljarchik A. Utechka iz BAKa // Zhurnal-gazeta «Publika» – 24 maja – 30 maja 2011. – №21 (546). – S.26.
14. Kulakov Ju. I. Sintez nauki i religii // Voprosy filosofii. – 1999. – №2. – S.142–153.
15. Polikarpov V. S. Nauka i misticizm v XX veke. – M.: «Mysl'», 1990. – 219, [2] s.
16. Див., наприклад, статтю Т. В. Панфілової. (Панфілова Т. В. Ссылка на Бога в науке: дань моде или идеологический прием // Obshhestvennye nauki i sovremennost'. – 2001. – №5. – S.124–131).
17. Putnam H. Realism with a Human Face. – Cambridge, Mass. – London: Harvard University Press, 1990. – 350 p.

Gudima I. P., PhD, Professor of Department of Philosophy, Cherkassy State Technological University (Ukraine, Cherkassy), gudima67@mail.ru

The question of a miracle in the future of modern philosophical categories

The paper research the author's attention is focused on fixing different, including non-theological meanings miracle. The main objective of this article is to study the reflection characteristics of the religious consciousness in the modern Christian theologians attempt to carry out the convergence of scientific knowledge and the truths of divine revelation. author's focus of attention is directed to those aspects of the interaction of theology with the scientific worldview; where Christian ideologues are trying to find evidence in favor of epistemological miracle and a miracle to show in the future of modern philosophical categories. Selection and application of theoretical and methodological approaches to the article caused by the object of thought and character set tasks. The article used the following methods of cognition: general philosophical, general scientific special theoretical methods. The author followed the principle of objectivity, historicism, applied the causal analysis. The final results of the study topics provide good reason to say that it was about a miracle among theologians louder expressed the view that the need to change the epistemological context of Christian theology on the basis of data obtained by modern science. Moreover, as the scientists themselves, for their part, are increasingly expressing interest in order to identify the status of the current scientific paradigms and determine the nature of its interaction with the religious paradigm and reach between well-defined ideological partnership.

Keywords: God, theology, science, miracle.

Гудыма І. П., кандидат філософських наук, професор кафедри філософії, Черкаський державний технологічний університет (Україна, Черкаси), gudima67@mail.ru

Вопрос чуда в перспективе современных мировоззренческих категорий

Исследовательское внимание автора сосредоточено на фиксации различных, в том числе и небогословских смыслов чуда. Главной задачей данной статьи является изучение особенностей отражения в современном религиозном сознании попыток христианских теологов осуществить конвергенцию научных знаний и истин божественного Откровения. Фокус внимания автора направлен на те аспекты взаимодействия теологии с научным мировоззрением, где христианские идеологи пытаются отыскать эмпирические доказательства в пользу чуда и показать чудо в перспективе современных мировоззренческих категорий. Выбор и применение теоретико-методологических подходов статьи обусловлены самим предметом мысли и характером поставленных задач. В статье использовались следующие методы познания: общепедагогические, специальные общенаучные теоретические методы. Автор следовал принципу объективности, историзма, применял каузальный анализ. Конечные результаты изучения темы предоставляют веские основания утверждать, что именно по поводу чуда среди теологов все громче высказывается мнение о необходимости изменения эмпирического контекста христианской теологии на основе данных, полученных современными науками. Тем более, что и сами ученые, со своей стороны, все чаще выражают заинтересованность в том, чтобы вывить статус современной научной парадигмы и определить характер взаимодействия ее с религиозной парадигмой и достичь между ними вполне определенного мировоззренческого партнерства.

Ключевые слова: Бог, теология, наука, чудо.

* * *

УДК 159.9

Смельяненко Є. О., кандидат філософських наук, доцент, докторант, НІСД (Україна, Київ), shalimova_eo@mail.ru

ПОВЕДІНКОВІ СТРАТЕГІЇ МАРГІНАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Аналізуються та порівнюються феномени девіації, аномії та маргінальності за критерієм відношення до соціальної норми. Стверджується, що маргінальність постає більш складним та багатоплановим феноменом, що має зв'язки з девіацією та аномією, проте принципово не може зводитись до них. Розкривається поведінкова сутність девіації та аномії. Маргінальність інтерпретується як соціокультурний, ціннісно-смісловий та ідентифікаційний феномен. Робиться висновок, що маргінальність може мати два рівнозначні виміри: зовнішнього маркування та внутрішнього співвіднесення. Девіація та аномія постають не як обов'язкові, а як рівнозначно можливі форми поведінкових стратегій маргінала на рівні з абсолютною нормованою поведінкою. Внутрішнє переживання власного маргінального статусу за умов його критичного усвідомлення може зовсім не призводити до ненормативної поведінки за умови самокорекції поведінки індивідом.

Ключові слова: маргінальність, аномія, девіація, поведінка, соціальна норма.

Динаміка соціокультурних практик початку нового тисячоліття розгортається низкою багатомірних та складаних процесів. Зміни в сфері технологій, виробництва, соціальної взаємодії, економіки та політики тощо, що мали місце протягом всього попереднього століття, обумовили велику «відкритість» культур та соціального середовища і високу комунікативність. Якщо раніше маргінальна особистість знаходилась на межі культур та суспільств в наслідок певних трагічних обставин та подібне становище оцінювалось як ненормальне, то сьогодні, в сучасній постмодерній культурі майже більшість людей близькі до стану маргінальності та помежовості. Порушення традиційних форм суспільної та особистої життєдіяльності, цитатність та інтертекстуальність смислів, іронія, відмова від канонів, розмитість, сприйняття світу як постійно мінливої, аморфної, багатоваріантної у своєму розвитку реальності – все це призводить до трансформації самого феномена маргінальності і, як наслідок, актуалізує його переосмислення. Це визначає все більш зростаючу актуальність проблематики маргінальності сьогодні.

Загальні питання, що спрямовані на дослідження маргінальності як соціального явища, розкриті в роботах таких закордонних авторів: Е. Нейман, Й. Халасінський, А. Керкхофф, Т. МакКормик, Р. Парк, Е. Стоунквіст, Т. Веблен, Т. Шибутані, У. Самнер, А. Фарж, Б. Манчіні, М. Голдберг, Р. Мертон, Є. Стариков, Є. Балабанова, С. Баньковська, А. Атоян, С. Логачова та інші.

У радянський період тематиці маргінальності були присвячені праці Н. Навджавонова, М. Полякова, М. Семірягі, Е. Старикова, М. Тьомкіна, В. Шапінського і Є. Шапінської, Б. Шапталова та ін.

Серед сучасних українських авторів, які прямо чи опосередковано розглядали проблему маргінальності, можна назвати В. Андрущенко, Ю. Бродецьку, С. Витришака, Є. Головаху, В. Коробчанського, А. Лантух, С. Макеєва, В. Мандібургу, І. Попову, І. Прибиткову, І. Петрову, А. Свящук, М. Степика, М. Шульгу та ін.

Вузьке питання феноменології та маргінальної антропології привернуло увагу значно меншої кількості науковців. Так, цієї проблематики торкалися М. Бурлуцька, С. Гурін, А. Дьомін, А. Качкін, І. Попова, В. Казакова. Соціокультурні аспекти життєдіяльності суспільства вивчали українські соціологи: О. Злобіна, Н. Костенко, А. Нагорний, А. Ручка, Н. Соболева, Л. Скокова та ін.

Метою даного дослідження є проаналізувати та систематизувати можливі форми поведінкових стратегій маргінальної особистості, виявити їх сутність та особливості, порівняти їх між собою.

При реалізації аналізу поведінкових стратегій маргінальної особистості будемо відштовхуватись від дефініції, що маргінальність – це особливе, помежеве, міжстратне (нефіксоване, «плинне») положення особистості в системі. Частіше за все зауважують, що поведінкові стратегії маргінальної особистості можуть носити девіантний, аномійний характер. Саме тут необхідно чітко провести межу між маргіналами та девіантами. Існує науковий підхід (Є. Стариков, Є. Садков), що передбачає ототожнення цих явищ. Таке ототожнення є, звісно, невипадковим, проте не є коректним: як поведінковий тип вони схожі, проте таке тлумачення маргінальності є виключно одноплановим і вузьким. Окрім цього маргінальність та девіантність прирівнюються, ще тому, що по відношенню до норми поведінка маргінальної особистості є відхиленням. Тож, варто визначитись, за якими критеріями варто відрізнити маргінала від девіанта, що специфічного в маргінальності як відношенні до норми [4, с. 57].

Тож, необхідно визначитись з поняттями, що постає вирішальним критерієм – поняттю соціальної норми. Поняття соціальної норми варто розглядати як родове, що об'єднує різні види норм (юридичні, правові, моральні культурні та інші). Соціальна норма – це система, яка включає в себе всі види норм, звичаїв, законів та узгоджує функціонування всіх елементів суспільства відповідно до нормативних вимог.

Соціальна норма є необхідним та достатньо стійким елементом стійкого функціонування суспільства. Соціальна норма визначає історичну для певного суспільства межу, міру, інтервал припустимої (дозволеної чи обов'язкової) поведінки, діяльності людей, соціальних груп, соціальних організацій. Соціальна норма виражається через традиції, звичаї, закони. Вона стає звичкою, входить у побут, в спосіб життя, спосіб мислення, визначає суспільну

думку. Регулює взаємини між членами суспільства. Соціальні норми складаються як результат адекватного та викривленого (міфологізованого) відображення в свідомості і поведінці людей об'єктивних особливостей функціонування суспільства.

Норми виконують в суспільстві функції забезпечення еталонами та стандартами поведінки, що є функціональними для даного суспільства; функції стабілізації та впорядкування відносин між групами та індивідами. Суспільство, приймаючи ті чи інші норми в якості зразка, створює механізми їх відповідної підтримки (моральної, правової тощо), що передбачає наявність відповідних санкцій по лінії суспільної і громадської взаємодії [4, с. 58; 5, с. 32].

Оскільки норма є історично детермінованою, то в перехідний період ступінь її мінливості залежить від інтенсивності та глобальності змін. З розпадом СРСР в Україні переформатування соціальних норм отримало настільки значний масштаб, що сьогодні маркувати щось як відхилення, яка міра та прояв девіантності в суспільстві.

Неможливо задати чіткі критерії та позначити межі дозволеного чи належного, що в свою чергу розширює «поле девіантності», «розмиває» його межі. Сьогоднішня суспільна ситуація демонструє таке положення справ, коли втрата соціальних орієнтирів створює умови для безнормовості, беззаконня, аномії, корумпованості та інших крайніх форм відхилення від норми. Більш «м'яко» ненормованість виражається через девіацію. Девіантність як відхилення від норми завжди присутня в суспільстві.

А. Коен зазначає, що девіантна поведінка, це така поведінка, яка іде в розріз з інституційними очікуваннями, тобто з очікуваннями, що визнаються та розділяються як законні всередині суспільства. Девіантна є та поведінка, яка не відповідає соціальним нормам і очікуванням, а оскільки ці чинники в різних соціальних системах не співпадають, то саме поняття девіантності є відносним [2, с. 520–521; 4, с. 59].

Як і маргінальність, девіантність залежить від реального історичного проміжку та його соціального прояву. Більш того, поведінка, що відхиляється від норми, на думку Р. Мертона, напряму пов'язане з культурою, оскільки може бути розцінене як симптом неузгодженості між спрямованістю, що детермінує культура, та соціально організованими засобами їх задоволення [6, с. 302].

Девіантна поведінка виникає всякого разу, коли норми і вимоги з боку соціальної системи стають неприйнятними для даної людини (групи). Імовірніше за все, така суперечність закладена в самій природі соціальних систем.

Форми девіантної поведінки являють собою, в певному сенсі, помилкові асоціативні способи вирішення конфлікту. Частіше за все, аморальними або злочинними (тобто девіантними) вважаються вчинки, за допомогою яких людина або група людей прагне задовольнити свої потреби врозріз морально та юридично встановленим нормам. Проте, такий стан особистості зовсім необов'язково буде маргінальним, більш того, часто він свідчить не про маргінальність, а про внутрішню цілісність особистості.

При цьому девіантна поведінка завжди володіє такими зонами, які змішуються або вписуються в типи поведінки, що відносяться до «нормального».

В той же час різні форми девіацій постають по відношенню один до одного як відносно стійкі

взаємозв'язки, і при цьому одне явище посилює інше. Рівень і ступінь прояву більшості форм девіації залежить, в першу чергу, від соціальних, економічних, демографічних та інших чинників. Не викликає сумнівів висновок, що в нестабільному суспільстві численність випадків девіантної поведінки різко зростає. А перехідне, трансформаційне суспільство є нестабільним по своїй суті [4, с. 60].

Таким чином, девіантність, це системне явище, що визначається на основі має визначатись на основі двох критеріїв: 1) порушення діючих суспільно цінних та значимих норм; 2) шкода та збитки, заподіяні суспільному добробуту та оточуючим. Ось чому біти девіантним – це не тільки порушувати норми, а й стати предметом певної суспільної оцінки (злодій, наркоман, повія, інвалід, божевільний тощо).

Девіантність – це відхилення від нормативних поведінкових стандартів та стереотипних моделей прийнятого способу самореалізації індивіда в суспільстві. При цьому, девіантна поведінка не тягне за собою повного відчуження особистості від суспільства, не призводить до розриву соціальних зв'язків та втрати соціального статусу. Девіантність – це відхилення від норми в межах, припустимих самою нормою. Більш того, самою соціальною нормою відпрацьовані механізми переходу від девіантного до нормального типу поведінки.

Якщо девіантність – це відхилення від норми, то аномія – це такий стан свідомості, коли сфера духовних, ціннісно-сміслових орієнтирів та моральних настанов опиняється в стані вакууму. Старі норми, цінності і традиції вже не існують або не відповідають запитам оновленої реальності, а нові не сформовані [4, с. 61].

Це певний тип порушень в ціннісно-нормативній системі суспільства, відсутність або яскраво виражена слабкість нормативного регулювання соціальних відносин. В аномічній ситуації суб'єкти втрачають здатність (мотивованість та емоційну готовність в тому числі) діяти узгоджено з вимогами та цілями суспільства. Те, що відноситься до аномії, певною мірою відноситься і до маргінальності. В суспільстві виникає процес порушення моральних норм та девальвації культурних цінностей, що були здатні виступати як важелі регулювання поведінки.

Відсутність єдиних моральних, ціннісних та культурних настанов та патернів призводять до того, у індивідів зникають і внутрішні норми самоконтролю.

Так, С. Старіков припускає, що концепції аномії та маргінальності, що виникли послідовно, очевидно переходять одна в одну. Так, на його думку, аномія як поняття позначає типово маргінальний комплекс у свідомості, що базується, як і сама маргіналізація, на розриві соціальних зв'язків та на порушенні само ідентифікації особистості з певною соціальною спільністю та культурою [7, с. 116].

Проте між явищами аномії та маргінальності спостерігається наступна відмінність: аномія не постає наслідком втрати соціального статусу індивіда.

На думку М. Гольдберга, умови відмінності маргінальності та аномії складаються в уявленні про те, що так званий маргінальний індивід пристосований до життя на межі двох культур протягом всього свого життя. Якщо він розділяє спосіб існування та виражає готовність пристосовуватись до більшості в своїй первинній групі, якщо все життя він брав активну участь в суспільній

діяльності, до якої були залучені також інші «маргінальні індивіди». І, нарешті, якщо маргінальні ситуації не чинять перепон на шляху реалізації надій і бажань індивіда, не призводять до фрустрації, тоді він є учасником маргінальної культури, кожна деталь якої так само реальна та повноцінна для нього, як традиційна культура для немаргінальної особистості [8, р. 53]. Таке розведення двох взаємопов'язаних між собою явищ, є доцільним і дієвим для їх дослідження.

Важливим пунктом для доцільного виділення відмінностей між маргінальністю та аномією є приналежність до певної соціальної страти. Позастратність в першу чергу є ознака маргінальності, і не тільки в сенсі нижчих страт. Бідність чи багатство не визначають відношення до певної страти, а формальне відношення до певної страти не визначає самоідентифікацію людини з певною стратою. Так, маргінальність варто поділяти на внутрішню та зовнішню, або явну і приховану. Так людина може очевидно не належати до певної страти, а може не відчувати належності навіть якщо за зовнішніми ознаками вона і присутня. Певною мірою, для індивіда, що прагне самореалізації, маргінальність є одним з очікуваних варіантів.

Так, Р. Мертон [6, с. 300] зазначає, що певні соціальні структури, які чинять на тиск на членів суспільства, штовхають їх на шлях непокори. Суспільство обмежує вибір альтернативних моделей поведінки, що власне і спричиняє таку реакцію. Багато способів, в яких особистість вбачає єдиний шлях досягнення власних цілей та задоволення потреб, заборонені суспільством, як законодавчо, так і на рівні моралі. При цьому, ці заборони зовсім необов'язково є актуальними та об'єктивними. Цей тиск суспільства і неприйняття лінії дій призводить до того, що поведінка особистості виходить з під контролю, втрачається вірна оцінка і координація цілей і засобів, співвіднесення їх між собою. Виникає ціннісний дисбаланс, який може призводити, або не призводити до аномії як психологічного переживання та стану.

Специфіка маргінального полягає в тому, що маргінальний суб'єкт може приймати по відношенню до соціальних норм як маргінальну, та і аномічну поведінкову стратегію. І в той же час, при наявності у маргіналізованого індивіда високих адаптивних психологічних якостей, самоконтролю, самокритики, відповідного рівня самооцінки, досвіду взаємодії з іншими соціальними суб'єктами, перебуваючи на межі соціальних груп, процес його поведінки може не бути ані девіантним, ані аномічним. Проте цілі та результати діяльності завжди будуть відповідати виключно цілям і цінностям маргіналізованого індивіда, а не соціальним нормам. Це ускладнює процес врегулювання взаємодії традиційних, немаргіналізованих соціальних груп з маргіналізованими суб'єктами, скільки ця специфіка є прихованою і не виражається в поведінці явно. Вважається, що відзначальна риса маргінала – це втрата соціального статусу, проте варто не забувати про те, що втрата соціального статусу може відбуватись не лише в наслідок відторгнення індивіда соціальною групою, а й в наслідок втрати індивідом відчуття важливості відповідності і приналежності до соціальної групи, особистісного знецінення статусу при формальному його збереженні.

Це є специфічним для суспільства сучасної доби. Як зазначає І. Бондаревич, «накопичуючи самовпевненість щодо власного розуму, людина модерну не дуже

оглядається на історичне коріння, вона готова починати відлік з себе» [1, с. 28–35]. В поставах постмодерну ці риси посилюються і втілюються ще повніше. «Так виникає феномен особистісних міфологем, феномен автономного самовизначення параметрів індивідуальної свідомості» [1, с. 28–35].

Тож, імпліцитна та експліцитна форми маргіналізації є рівнозначними, оскільки вертикальна стратифікація в суспільстві постіндустріальної доби часто втрачає свою вирішальну роль. Так оцінка, що особистість не належить більше до групи формується як під впливом групи («не такий як ми»), так і під впливом самовизначення індивіда («не такий як вони»). Важко заперечити, що відторгнення індивіда групою є не більш дієвим чинником маргіналізації, аніж самоізоляція індивіда від групи. Маргінал переживає втрату комунікативної та культурної співпричетності до суспільства та міжстратність свого стану не тільки ззовні, а з середини.

Так, девіантність і аномія є явищами одноплановими по відношенню до соціальної норми і, по суті, є поведінковими феноменами соціально-психологічного порядку. Маргінальність – явище багатопланове, оскільки охоплює одразу різні сфери: культури, соціальної структури, ідентифікацій. Поведінкові аспекти є лише похідним зовнішнім проявом маргіналізації. Можна говорити, що маргінал більшою мірою схильний до девіантності чи аномічності, ніж особистість, чия соціокультурна приналежність чітко визначено, проте це не є обов'язковим. Є дуже багато загальнокультурних цінностей, що не створюють соціокультурних ідентифікацій, а демонструють загальний рівень виховання і освіти особистості. Тож, поведінкові стратегії маргінала в такому випадку можуть бути жорстко детерміновані загальними уявленнями про належні форми поведінки, не заперечуючи при цьому порушення соціального статусу, соціокультурних ідентифікацій тощо. Перспективами подальших досліджень є розробка заходів гуманітарної політики, спрямованих на адаптацію та демаргіналізацію населення.

Список використаних джерел

1. Бондаревич І. М. Модерна ідентичність і постмодерна ідентифікації: еволюція самовизначення / І. М. Бондаревич // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Збірник наукових праць / Гол. ред. В. Г. Воронкова. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2013. – Вип. 53. – С. 28–35.
2. Иванов В. Н. Девиантное поведение: причины и масштабы / В. Н. Иванов // Социально-политический журнал. – 1995. – №2. – С. 48.
3. Коэн А. Исследование проблем социальной дезорганизации и отклоняющегося поведения / А. Коэн // Социология сегодня. – М.: Прогресс, 1965. – С. 520–521.
4. Логачева С. М. Феномен маргинальности в культуре: дисс. ... канд. филос. наук: спец. 09.00.11 – социальная философия и философия истории / С. М. Логачева. – Воронеж, 2002. – 154 с.
5. Ланцова Л. А. Социологическая теория девиантного поведения / Ланцова Л. А., Шурупова М. Ф. // Социально-политический журнал. – 1993. – №4. – С. 32.
6. Мертон П. Социальная структура и аномия / П. Мертон // Социология преступности. – М.: Прогресс, 1966. – С. 302.
7. Стариков Е. Н. Общество-казарма от фараонов до наших дней / Е. Н. Стариков. – Новосибирск: Сибирский хронограф, 1996. – 420 с.
8. Goldberg M. A Qualification of the Marginal Man Theory II American Sociological Review / M. Goldberg. – 1941. – Vol. 6. – N1. – P. 53.

References

1. Bondarevych I. M. Moderna identychnist' i postmoderni identyfikatsiyi: evolyutsiya samovyznachennya / I. M. Bondarevych // Humanitarny visnyk Zaporiz'koyi derzhavnoyi inzhenernoyi

akademiyi: Zbirnyk naukovykh prats' / Hol. red. V. H. Voronkova. – Zaporizhzhya: Vyd-vo ZDIA, 2013. – Vyp. 53. – S. 28–35.

2. Ivanov V. N. Deviantnoe povedenie: prichiny i mashtaby / V. N. Ivanov // Sotsialno-politicheskiy zhurnal. – 1995. – №2. – S. 48.
3. Koen A. Issledovanie problem sotsialnoy dezorganizatsii i otklonayushchegosya povedeniya / A. Koen // Sotsiologiya segodnya. – M.: Progress, 1965. – S. 520–521.
4. Logacheva S. M. Fenomen marginalnosti v kulture: diss. ... kand. filoz. nauk: spets. 09.00.11 – sotsialnaya filosofiya i filosofiya istorii / S. M. Logacheva. – Voronezh, 2002. – 154 s.
5. Lantsova L. A. Sotsiologicheskaya teoriya deviantnogo povedeniya / Lantsova L. A., Shurupova M. F. // Sotsialno-politicheskiy zhurnal. – 1993. – №4. – S. 32.
6. Merton P. Sotsialnaya struktura i anomiya / P. Merton // Sotsiologiya prestupnosti. – M.: Progress, 1966. – S. 302.
7. Starikov E. N. Obschestvo-kazarma ot faraonov do nashih dney / E. N. Starikov. – Novosibirsk: Sibirskiy hronograf, 1996. – 420 s.
8. Goldberg M. A Qualification of the Marginal Man Theory II American Sociological Review / M. Goldberg. – 1941. – Vol. 6. – N1. – P. 53.

Yemelyanenko Ye. O., PhD., Associate Professor, doctoral student, NISS (Ukraine, Kyiv), shalimova_eo@mail.ru

Behavioral strategies of marginal person

Phenomenon of deviation, anomie and marginality have been analyzed and compared on criteria related to social norms. It is stated that marginality appears more complex and a multidisciplinary phenomenon that is interconnected with deviation and anomie, but can not be limited to them in principle. It reveals the essence of behavioral deviation and anomie. Marginality interpreted as a socio-cultural and value-semantic identification phenomenon. It is concluded that marginality can be equivalent to two dimensions: internal and external marking of correlation. Deviation and anomie appear not as mandatory as well as the possible equivalent forms of behavioral strategies marginal along with a totally normalized behavior. The person's inner experience of own marginal status can not lead to inappropriate behavior in conditions of critical conscious mind and self-correction of the individual behavior.

Keywords: marginality, anomie, deviation, behavior, social norms.

Емельяненко Е. О., кандидат философских наук, доцент, доктрант, НИСИ (Украина, Киев), shalimova_eo@mail.ru

Поведенческие стратегии маргинальной личности

Анализируются и сравниваются феномены девиации, аномии и маргинальности по критерию отношения к социальной норме. Утверждается, что маргинальность является более сложным и многоплановым феноменом, хоть и имеет связи с девиацией и аномией, однако принципиально не может сводиться к ним. Раскрывается поведенческая сущность девиации и аномии. Маргинальность интерпретируется как социокультурный, ценностно-смысловой феномен. Делается вывод, что маргинальность может иметь два равнозначных измерения: внешней маркировки и внутреннего соотношения. Девиация и аномия предстают не как обязательные, но как равнозначно возможные формы поведенческих стратегий маргинала наравне с абсолютно нормированным поведением. Внутреннее переживание собственного маргинального статуса при его критическом осознании может вовсе не приводить к ненормативному поведению при самокоррекции поведения индивидом.

Ключевые слова: маргинальность, аномия, девиация, поведение, социальная норма.

* * *

УДК 141.3+122+303.09

Пальчинська М. В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії, Одеський національний морський університет, доктрант кафедри філософії та соціології, Південноукраїнський національний педагогічний університет (Україна, Одеса), ya.maryasha2009@yandex.ru

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОІНФОРМАЦІЙНОЇ ДЕТЕРМІНАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Аналізуються технічні та інформаційні фактори, які суттєво впливають на існуючу систему суспільних відносин та визначають специфіку сучасного суспільства.

Метою дослідження в даній роботі є особливості технічно-інформаційної детермінації сучасного суспільства, які зумовлюють трансформаційні процеси світової спільноти у глобальному масштабі.

При аналізі даної проблеми були використані наступні методи: системний, порівняльний аналіз, конкретно-історичний, соціокультурний. Застосування